

Attributie in actie

Overgenomen van Leren.nl

Auteur: Steve Booth-Butterfield, buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit van West-Virginia (VS). De heer Booth-Butterfield verleende toestemming zijn cursus uit het Engels te vertalen en op Leren.nl te publiceren.

Copyright © 2004 Nederlandse vertaling: Ysolde Bentvelsen, beëdigd vertaalster Engels, in opdracht van Leren.nl.

Twee voorbeelden uit de klas. Beide voorbeelden komen uit gepubliceerde resultaten van onderzoeken die werden uitgevoerd onder **basisschoolkinderen** en hun leerkrachten. De voorbeelden zijn dus geen laboratoriumstudies naar beïnvloeding, maar zijn gebeurtenissen uit de realiteit. Dit maakt de uitkomst bruikbaar en interessant voor ons. Het eerste onderzoek gaat over het zorgen dat kinderen het klaslokaal opruimen. Het tweede gaat over prestatieverbetering bij rekenen en zelfvertrouwen.

Voorbeeld 1: Rommel opruimen.

Er is met jonge kinderen een constante strijd over het opruimen van rommel die ze gemaakt hebben. Vooral in een klaslokaal met twintig of dertig kinderen is opruimen van groot belang. Hoe kun je ervoor zorgen dat kinderen beter opruimen?

In het eerste voorbeeld gaan kinderen beter opruimen door de **attribuïetheorie**. Men creëerde een situatie waarin de kinderen het *gewenste gedrag* vertoonden en liet de kinderen vervolgens nadenken over waarom ze zich zo gedroegen. En natuurlijk was de situatie zo opgezet dat de kinderen een interne attributie zouden geven. ("Ik deed het omdat ik zo'n soort kind ben.") Dit gebeurde er.

Eerst stelden de onderzoekers de gewone mate van rommel vast. Ze bezochten groep 5 vlak voor de pauze en deelden snoep uit dat verpakt was in papiertjes. Nadat de kinderen naar het schoolplein waren gegaan, telden de onderzoekers het aantal verpakkingspapiertjes die op de grond lagen en in de prullenbak zaten. Er lagen veel meer papiertjes op de grond dan in de prullenbak, natuurlijk.

Nu het onderzoek. De eenvoud ervan zal je verbazen. In de twee weken daarna bezochten wat mensen deze klas. De *directrice* kwam bijvoorbeeld langs voor een praatje en bij het verlaten van de klas zei ze: "Goh, dit is een opgeruimd lokaal. Jullie zijn vast allemaal heel nette leerlingen die er goed voor zorgen hoe deze klas eruitziet."

Op een morgen arriveerde de klas en vond een mededeling op het bord van de schoonmaker: "Dit is de meest opgeruimde klas van de school. Jullie zijn hele nette en schone leerlingen."

Ten slotte maakte ook de onderwijzer dit soort opmerkingen tijdens de twee weken van de trainingsperiode ("Nette klas, nette kinderen"). Dit is het enige wat de onderzoekers deden.

Vervolgens kwamen ze terug voor een tweede bezoek voor de pauze. En opnieuw deelden ze verpakte snoepjes uit. Deze keer vonden ze, bij het tellen van het aantal papiertjes op de vloer en in de prullenbak, veel meer papiertjes op de plek waar ze hoorden. In de vuilnisbak. Er was een grote verandering in het opruim- en rommelmaakgedrag van de kinderen.

Laten we nog een keer naar dit simpele onderzoek kijken en begrijpen wat er gebeurde. Ten eerste gebruiken we snoeppapiertjes voor en na als een objectieve maat voor rommel. Ten tweede hebben we een aantal bronnen die de klas bezien en uitleg geven ("Nette klas, nette kinderen").

Bedenk ook de dingen die *niet* gebeurden. Geen van de bronnen gaf het goede gedrag als voorbeeld, dus de kinderen kopieerden niet een bron door te observeren en daarvan te leren. Geen van bronnen gaf goedkeuring of afkeuring en er werden geen beloningen of straffen gegeven voor bepaald gedrag. Geen van de bronnen gaf 'argumenten' waarom de kinderen moesten opruimen en geen rommel moesten maken. Alles wat de onderzoekers deden was attributies verschaffen.

(Een kleine zijdelingse opmerking: de onderzoekers probeerden ook nog wat anders naast de attributietraining. Ze noemde het de 'overtuigingsbehandeling'. In een andere klas gaven diverse bronnen de typische preken over opruimen en netheid die volwassenen altijd geven. Ze zeiden alle dingen die goede onderwijzers normaal zeggen over rommel. Het had geen effect op de snoeppapiertjestest. Kinderen, hè? Terug naar de hoofdzaak.)

Conclusie

De onderzoekers gaven de volgende analyse. Toen de kinderen hoorden "Nette klas, nette kinderen", dachten ze aan wat er gebeurd was. In wezen moesten ze antwoord geven op de vraag "Leg uit waarom de klas netjes is". En hun antwoord was eenvoudig.

"De klas is netjes omdat we geen rommel maken. Wij zijn het soort mensen die de rommel die ze maken opruimen."

Met andere woorden, de kinderen kenden zichzelf interne attributies toe. En als je gelooft dat je het soort mens bent dat netjes is en geen rommel maakt, wat gebeurt er dan als je een snoeppapiertje hebt? Juist, je gooit het in de prullenbak.

Voorbeeld 2: Rekenprestaties en zelfvertrouwen.

Het tweede onderzoek illustreert het effect van attributie nog veel beter. Opruimgedrag is een duidelijk iets. Het is ook behoorlijk eenvoudig gedrag waarbij niet zoveel andere factoren betrokken zijn. Het is dus gemakkelijker om te veranderen. Maar wat te denken van iets als rekenprestaties of het *vergroten van het zelfvertrouwen* van een kind? Dit zijn complexe zaken. Ze zijn verbonden met andere factoren (vaardigheid, volharding en oefening bij rekenen en familie, levenservaring en groepssteun bij zelfvertrouwen). Typische factoren die bij motivatie een grote rol spelen. Kunnen we de rekenprestaties van kinderen of zelfvertrouwen veranderen met attributie?

Hier komen de details van de tweede studie. *Ten eerste*, de onderzoekers gebruikten metingen van rekenprestaties en zelfvertrouwen van leerlingen uit **groep 4** vóór en na de proef. *Ten tweede*, de onderzoekers ontwikkelden eenvoudige *kleine scripts* voor elke leerling. Alles wat de onderwijzer moest doen was een mapje over iedere leerling inkijken en dan het bijbehorende zinnetje zeggen of opschrijven. Op die manier werd het onderzoek in hoge mate gestandaardiseerd. Elke onderwijzer volgde eenvoudigweg de instructies op een vooraf geplande manier volgens een script. *Ten derde*, de onderzoekers hadden drie verschillende methodes. Kinderen kregen ofwel de *attributietraining* of ze kregen de *overtuigingstraining* of de *bekrachtigingstraining*. Het onderzoek duurde acht dagen.

Dit is de *attributietraining*. De onderwijzers zouden de leerling het volgende zeggen of schrijven (scripts)

1. "Je bent heel goed in rekenwerk."
2. "Je doet erg je best bij het rekenen."
3. "Je doet beter je best, hou vol!"

De volgende is de *overtuigingstraining*. De onderwijzers zouden de leerling het volgende zeggen of schrijven:

1. "Zorg dat je goed bent in rekenen."
2. "Probeer hogere cijfers te halen bij rekenen."
3. "Doe goed je best bij rekenen."

De laatste is de *bekrachtigingstraining*. De onderwijzers zouden de leerling het volgende zeggen of schrijven:

1. "Ik ben trots op je werk."
2. "Ik ben blij met de vooruitgang."
3. "Uitstekend vooruitgegaan."

Resultaten

Voor we naar de resultaten kijken, analyseren we eerst wat hier gebeurt. **In de attributietraining krijgen de kinderen uitleg over hun gedrag.** Er wordt hun verteld dat hun prestaties in rekenen het gevolg zijn van interne factoren ("Je bent een goed in rekenen, je doet goed je best bij het rekenen"). We nemen aan dat deze kinderen daardoor interne attributies aan zichzelf toekennen. Maar zelfs als dat waar is en de kinderen verklaren hun gedrag daadwerkelijk met interne attributies, laat dat zich vertalen naar betere rekenprestaties? Het is één ding om te geloven dat je goed bent in iets. Het is iets anders om er goed in te zijn.

Kijk nu eerst naar de resultaten over zelfvertrouwen. Na de training hadden alle kinderen meer zelfvertrouwen (aangegeven in een zelfevaluatie). Maar heel interessant: kinderen in de groepen die attributietraining kregen, hadden de grootste toename in zelfvertrouwen.

Maar wat is er vervolgens te zeggen over de rekenprestaties? Dat is het belangrijkste en interessantste deel van dit tweede onderzoek. De kinderen deden twee toetsen na de training. Eén onmiddellijk na de acht trainingdagen. De tweede deden ze twee weken later. Elke toets bestond uit twintig rekenopgaven.

Kinderen die de attributietraining hadden gehad, hadden een gemiddelde van 17,5 op de eerste toets en 17,8 op de tweede toets. (Het normale gemiddelde was voor iedereen 15.) Kinderen die de overtuigingstraining hadden gehad, hadden een gemiddelde van 15,5 en 15,0. De kinderen uit de bekrachtigingstraining hadden een gemiddelde van 16 bij beide toetsen. De leerlingen die de attributietraining hadden gehad scoorden dus twee punten hoger dan de andere groepen en behielden die voorsprong in de twee weken na de training. (De standaarddeviatie was ongeveer 1,0, dus de gemiddelde verschillen zijn vrij groot.)

Tijd voor reflectie... de training hier was behoorlijk eenvoudig. Elke onderwijzer volgde een script van geschreven of gesproken opmerkingen. Alles wat de onderwijzer deed was ieder kind een opmerking geven. De onderwijzer wandelde dus door de klas terwijl de kinderen opdrachten aan het maken waren en zei tegen een kind: "Je doet erg je best bij het rekenen." Of de onderwijzer schreef onder een huiswerkopdracht: "Je bent heel goed in rekenen." Dat was het. Dat was alles wat er gedaan werd.